

ATATÜRK'ün Ailesi

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Selanik'te doğduğu ev

Mustafa Kemal ATATÜRK, 1881 (Rumî 1296) yılında Selanik'te Koca Kasım Mahallesi Islahane Caddesi'nde bugün müze olan üç katlı bir evde dünyaya gelmiştir. Babası o sırada kereste ticareti yapan Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır. Baba tarafından dedesi, ilkokul öğretmeni olan Kızıl Hafız Ahmet Efendi; anne tarafından dedesi ise Sofuzade (Sofizade) Feyzullah Efendi'dir.

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün hem baba hem de anne tarafından soyu "evladı fatihan" yani Rumeli'nin fethinden sonra buraların Türkleştirilmesi için Anadolu'dan (Konya/Karaman bölgesinden) göçürülüp, iskân edilen Türk boylarındandır.

Baba soyu, Manastır vilayetinin Debrei Bala sancağına bağlı Kocacık köyüne yerleşmiştir. Ali Rıza Efendi'nin babası Kızıl Hafız Ahmet Efendi ile onun kardeşi Kızıl Hafız Mehmet Emin Efendi 1800'lü yılların başında o dönemde yine bir Türk toprağı olan Selanik'e göç etmişlerdir. Ali Rıza Efendi 1839'da Selanik'te dünyaya gelmiştir. Selanik'te Abdi Hafız Mektebinde okumuş, Vakıflar İdaresine kâtip olarak girmiş, "gümrük memurluğu" görevlerinde bulunmuş ve son olarak ticaretle meşgul olmuştur.

Kocacık'taki ATATÜRK'ün dedesinin evi
(Restore edilmiş hali)

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün anne soyu da, Fatih Sultan Mehmet döneminde Konya-Karaman civarından Rumeli'ye göçürülüp, iskân edilmiş olan Türk boylarındandır. Bu sebeple aileye "Konyarlar" da denilmektedir. Tamamen Türk olan Vodina sancağına bağlı Sarıgöl nahiyesine yerleşen aile; sonradan Selanik yakınlarındaki Lankaza'ya geçmiştir.

Vodina Sancağı ve Çevresi

1839 doğumlu Ali Rıza Efendi, 1857 doğumlu Zübeyde Hanım ile 1870 veya 1871'de evlenmiştir. Altı çocukları olmuştur: Fatma (1871/1872-1875), Ahmet (1874-1883), Ömer (1875-1883), Mustafa (Kemal ATATÜRK) (1881-1938), Makbule (Boysan Atadan) (1885-1956) ve Naciye (1889-1901). Kardeşlerinden Fatma dört, Ahmet dokuz, Ömer sekiz yaşlarında, o senelerde Rumeli'yi kasıp kavuran salgın kuşpalazı (difteri) hastalığından çocuk yaşlarında vefat etmişlerdir. En küçükleri olan Naciye ise on iki yaşında vefat etmiştir. ATATÜRK, Selanik Askerî Rüştiyesinden itibaren hayatı boyunca dostlukları ve arkadaşlıkları devam etmiş olan Fuat Bulca'ya bir gün şöyle demişti: "Kardeşlerim arasında en sevdiğim Naciye'ydi. Çocuk yaşının üstünde hisli, duygulu ve öğrenmeye meraklıydı. Ben Harbiyeye giderken kitaplarımı istemişti. Annemden onu okutmasını istemiştım. Ne ablam Fatma'yı ne ağabeylerim Ahmet ve Ömer'i hatırlıyorum. Son ikisi aynı yıl, 1883'te ben iki yaşında iken ölmüşler. Naciye, annem gibi sarışın, mavi gözlü, duru beyaz tenli idi."

Mustafa Kemal, 1887'de yedi yaşına girdiğinde ilkokul çağına gelmiştir. Babasının istememesine rağmen, Zübeyde Hanım'ın ısrarları üzerine önce Koca Kasım Mahallesi'ndeki Mahalle Mektebine törenle giren Mustafa, kısa bir süre sonra; Selanik'in şöhretli öğretmenlerinden ve eğitimcilerinden Şemsi Efendi'nin yeni metotlarla elifba öğretimi yaptığı özel okula yazdırılmış ve esas öğrenimine burada başlamıştır. Mustafa okuyup yazmayı burada öğrenmiş, babasının ölümüne kadar bu okulun sınıflarını düzenli olarak takip etmiştir.

Ticari faaliyetleri iyi gitmeyen Ali Rıza Efendi, bu olaydan çok etkilenmiş ve hastalığa yakalanarak yaklaşık üç yıl hastalıkla uğraştıktan sonra 28 Kasım 1893'te Selanik'te vefat etmiştir. Üç çocukla dul kalan Zübeyde Hanım, kardeşi Hüseyin Ağa'nın yönettiği Lankaza'daki Çalı (Rapla) Çiftliği'ne gitmiştir. Bu durum Mustafa'nın öğrenim hayatına bir süre ara vermesine neden olmuştur. Öğrenmek ve yetişmek imkânlarından mahrumiyetin verdiği huzursuzlukla âdeta bunaldığı görülen bu kabiliyetli ve yaratıcı çocuğu, annesi nihayet okula devam etmek üzere Selanik'teki teyzesinin yanına yollamak zorunluluğu duymuştur. Altı ay kadar süren çiftlik hayatından sonra Selanik'e gelen Mustafa Mülkiye Rüştiyesine (ortaokulu) başlamıştır.

KAYNAKLAR

- ATADAN, Makbule; Ağabeyim Mustafa Kemal, (Yay.Haz.:Şemsi Belli) Ayyıldız Yayınları, İstanbul, 1959.
- AYDEMİR, Şevket Süreyya, Tek Adam Mustafa Kemal'in Hayatı, 1881-1919, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969.
- BAYUR, Yusuf Hikmet; ATATÜRK'ün Hayatı ve Eseri: Doğumundan Samsun'a Çıkışına Kadar, ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1990.
- EROĞLU, Hamza; ATATÜRK'ün Hayatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986.
- GÜLER, Ali; Bir Dâhinin Hayatı: ATATÜRK'ün Soy, Ailesi, Öğrenim Hayatı (1881-1905), Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 2000.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, Kemal ATATÜRK ve Millî Mücadele Tarihi, Rafet Zaimler Yayınevi, İstanbul, 1958.
- TURAN, Şerafettin; Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik Mustafa Kemal ATATÜRK, Bilgi Yayınları, Ankara, 2004.
- UNAT, Faik Reşit; ATATÜRK ve Ailesi, Efradı ve Kendisine Karabet Dereceleri, V.TT Kongresi, Ankara, 12-17 Nisan 1956.